

Bir Sorunun Cevabı

Soru: Şebabtan biri, hanımını aynı anda üç talakla boşayıp ardından aynı anda verilen üç talakın bir talak sayıldığını belirten görüşe göre hanımını geri almıştır. Aynı anda verilen üç talakla ilgili Hizbin görüşü nedir? Bunlar bir talak olarak mı kabul edilir yoksa üç talak olarak mı kabul edilir? Hizbin bu meseledeki görüşü benimseme midir, değil midir?

Cevap: Aynı anda verilen üç talakla ilgili olarak; biz bunu benimsememiştir. Bunu, bir talak kabul eden alimler vardır, üç talak kabul eden alimler vardır. İlk emir vaktinde, 30 Mayıs 1969'da yayınlanan sorular cevaplarda gelen bizim racih görüşümüz, bir anda verilen üç talakın üç kabul edildiği şeklindedir. Yani, ayrı anlarda verilen üç talaktan bir farkı yoktur. Yalnız aynı anda verilen üç talak haramdır lakin üç talak olarak da kabul edilir. Ayrıca 18 Haziran 2004'te de ben bu konuda bir cevap yollamıştım ki bu cevap tefsir kitabımda belirtilenlere muvafıktır. Öyle görünüyor ki benim bu cevabım sizin bölgenize ulaşmamıştır. Bu cevabım şöyledir:

Talâk hükümlerinden benimsenenler, yalnızca İctimâ'î Nizâm'da mevcut olanlardır. Üç talâkın ne zaman vukuu bulacağı gibi detayları ise benimseme dışıdır ve herhangi bir müteber müçtehitten alınması mümkündür.

Aynı mecliste tek lafız ile üç talâkın vukuu meselesinde benim nezdinde râcih olan ise aşağıdaki gibidir: Ne dediğini anlayan yani (mesela mânâsını bilmediği halde lafızların kendisine telkin edildiği yabancı değil de) bu lafızların mânâsını bilen bir âkil (akıl sahibi) olduğu halde, zevcesine “*Sen üç defa boşsun*” dediği zaman, -ister içinden bunun bir olduğuna niyet etsin, isterse etmesin- bu talâk üç defa vukuu bulur. Zîra “*Sen üç defa boşsun*” sözündeki sarîh ve vâzıh lafzın delâleti, niyet gerektirmez ve talâk vukuu bulur. Bunun delillerini, [ ] “et-Teyisîr fî Usûl-it Tefsîr” isimli kitabımda, el-Bakara Sûresi'nin 230'uncu [ ] “Onu (kadını üçüncü defa) boşarsa, artık (kadın) kendisinden başka bir koca ile nikâhlanmadıktan sonra kendisine helâl olmaz” âyetinde zikretmiştim. Buna ilişkin bazı hususları, söz konusu kitabımdan [s. 318'den s. 312'e kadar] buraya aktarıyorum:

[Allah Subhânehu bu âyet-il kerîmede; her kim zevcesini üçüncü bir talâk ile boşarsa, -yani kendisine müsâmaha gösterilen “iki talâk” haddini aşarsa- iddeti içerisinde ona dönmesinin kendisine helâl olmayacağı ve kezâ onunla yeni bir akit ve mehir ile evlenmesinin helâl olmayacağı, bilakis bunun haram olacağı, ancak kendisinden başka bir koca ile evlenip sonra yeni kocası da onu boşadığı takdirde ilkinin onunla nişanlanmasının ve kendisine yabancı herhangi bir kadın olması bakımından akit ve mehir ile evlenmesinin câiz olacağı mânâsında, Beynûnet-i Kubrâ (Büyük Ayrılış) ile zevcesini kendisinden ayırmış olacağını beyân etmektedir. Burada bir mesele ortaya çıkmaktadır: Beynûnet-il Kubrâ, birbirinden ayrı olarak, teker teker üç talâk ile mi vukuu bulur, yoksa tek bir sözde (cümlede) üç

talâk ile mi vukuu bulur?

Bu, fakihlerin hakkında ihtilaf ettikleri ve ihtilafı uzattıkları bir meseledir. Meselenin tetkiki ve Allah'ın tevfiği ile derim ki: Üç talâkın ayrı ayrı olması ile toplu (aynı mecliste bir arada) olması arasında fark yoktur ve "Beynûnet-i Kubrâ" hükmü, hem tek cümlede üç lafız ile talâka, hem de (ayrı ayrı) bir defa, sonra bir defa, sonra bir defa lafız ile talâka terettüp eder. Bunun delili; Allahu Te'alâ'nın şu kavlidir: ...

"Talâk iki defadır. Sonrası ya ma'rûf ile tutmak, yâhut ihsân ile salıvermektir..." [el-Bakara 229] Tâ ki Allahu Subhânehu'nun şu kavline kadar:

"Onu (kadını üçüncü defa) boşarsa, artık (kadın) kendisinden başka bir koca ile nikâhlanmadıktan sonra kendisine helâl olmaz." [el-Bakara 230]

İstidlâl yönünden; Allahu Te'alâ [ ] "iki defa" buyurmuştur. Yani toplu veya ayrı ayrı olmakla kayıtlamaksızın iki talâktır. Kezâ [ ] **"onu boşarsa"** buyurmuştur. Yani üçüncü defadır ve sâbitleşmiş fiildir. Nitekim bu, mukayyed değil, mutlaktır. Yani iki talak ile birlikte veya onlardan ayrı olarak [ ] **"onu üçüncü defa boşarsa"** demektir. Dolayısıyla âyet, ister (bir arada) toplu olarak, isterse ayrı ayrı olarak olsun, üç talak ile Beynûnet-il Kubrâ olacağını ifade etmektedir.

"Ayrı ayrı olmak üzere defalar için kayıtlama (takyîd) vârid olmuştur ki bu, Beynûnet-il Kubrâ olarak ifade edilendir, tek bir lafız ile topluca olması halinde ise üzerine Beynûnet-il Kubrâ terettüp etmez, bilakis tek bir talak olarak îtibar edilir ki bu, Rasulullah [Sallallahu Aleyhi ve Sellem]'in bazı hadislerinde geçtiği gibidir", denilmez. Evet, böyle denilmez. Çünkü tüm o hadisler zayıftır. Hasen veya Sahih derecesine ulaşmaz. Ancak İbn-u Abbâs [Radiyallahu Anhuma]'dan rivâyet edilen iki hadis müstesnâdır ki -şimdi bi-İznillah beyân edeceğimiz gibi- onlar da ne kayıtlamaya elverişlidir, ne de onlar ile amel edilir. Bu iki hadis şunlardır:

Birincisi: Muhammed ibn-u İshâk'ın içerisinde şöyle dediği hadistir: Dâvûd ibn-ul Husayn, İkrime'den, o da İbn-u Abbâs'tan şöyle dediğini tahdis etti: Rukâne, hanımını aynı mecliste üç talak ile boşadı, sonra onu bir hüznün kapladı. Bunun üzerine Rasulullah [Sallallahu Aleyhi ve Sellem] ona, bunun bir talak olduğunu söyledi. [Ahmed 1/265] [İmâm Ahmed, Musned'inde rivâyet etti.]

İkincisi: Tâvûs'un şu hadisidir: Ebâ's Suhbâ' İbn-u Abbâs'a şöyle dedi: *"Biliyor musun, üç talak, Nebî [Sallallahu Aleyhi ve Sellem] ile Ebî Bekr zamanında tek (talak) kılınmış iken, Umer'in emîrliğinde üç (talak) idi?"* İbn-u Abbâs dedi ki: *"Evet."* [Muslim 1472]

İbn-u Abbâs'tan başka, tek cümlede üç talaka, tek talak olarak îtibar edildiğini ifade eden herhangi bir sahih yahut hasen hadis rivâyet edilmemiştir. Ayrıca bu îtibar mercuhtur (râcih olmayandır). Zîra İbn-u Abbâs'ın sâbit sahih fetvâları, tek lafızda üç talak ile, üç talakın vukuu bulacağına ve üzerine Beynûnet-i Kubrâ terettüp edeceğine îtibar etmektedir. Bu fetvâlardan birkaçını aşağıda zikrediyorum:

1. Abdullah ibn-u Kesîr, Mucâhid'in şöyle dediğini rivâyet etti: İbn-u Abbâs'ın yanında idim. Bir adam çıkageldi ve hanımını üç talak ile boşadığını söyledi. (Râvi) dedi ki: *"Bunun üzerine sükût etti. O kadar ki hanımını ona geri döndürdüğünü sandım."* Sonra şöyle dedi: *"Sizden biri bir halt eder, sonra küplere biner, sonra da "Ey İbn-u Abbâs! Ey İbn-u Abbâs! (Beni kurtar)" diye çıkar gelir. Muhakkak ki Allah [Azze ve Celle] [*

] "Her kim Allah'a ittika ederse O, ona bir çıkış yolu verir" buyurmuştur. Sen

Allah'a ittika etmemişsin ki ben sana bir çıkış yolu bulayım! Sen Rabbine isyân etmişsin ve hanımının senden beynuna olmuştur. Muhakkak ki Allah [

] "Ey Nebî Kadınları

boşadığınız zaman, onları iddetlerini (gözeterek) boşayın” buyurmuştur. Yani iddetlerinden önce.” Yani İbn-u Abbâs, üç talaka, birlikte vukuu bulmuş ve üzerine Beynûnet-i Kubrâ terettüp etmiş olarak îtibar etmektedir.

2. Hamîd el-A’rac ve diğerleri de Mucâhid’den, o da İbn-u Abbâs’tan bunun bir benzerini rivâyet etmiştir.
3. Şu’be; Amru ibn-u Murra, Eyyûb ile İbn-u Curayc’dan, hepsi de İkrime ibn-u Hâlid’den, o da Sa’îd ibn-u Cubeyr’den, o da İbn-u Abbâs’tan rivâyet etmiştir.
4. İbn-u Curayc, AbdulHamîd ibn-u Râfî’den, o da Atâ’ ibn-u Abbâs’tan.
5. A’mâş, Mâlik ibn-ul Hâris’ten, o da İbn-u Abbâs’tan.
6. İbn-u Curayc, Amru ibn-u Dînâr’dan, o da İbn-u Abbâs’tan.

Onların hepsi de üç talak hakkında İbn-u Abbâs’ın bunu üç talak saydığını ve “*Hanımın senden beynuna olmuştur.*” dediğini söylemişlerdir. [Ebû Dâvud 1197] Bu fetvâların şöhreti ve üç lafz ile talakın vukuu bulunduğu İbn-u Abbâs’tan olduğuna dair sıhhati, tüm bunlar Rasul [SallAllahu Aleyhi ve Sellem]’in üç talakı tek kıldığına ilişkin İbn-u Abbâs’tan rivâyet edilen hadisi mercûh kılmaktadır. Zîra bir sahâbî, rivâyet ettiğinden başkası ile amel ederse, rivâyeti mercûh olur. Meselede râcih olan ise; ister toplu ister ayrı ayrı olsun, üç talak ile Beynûnet-il Kubrâ vukuu bulacağını ifade etmesi îtibariyle âyet-il kerîmenin medlûlüdür (delâletidir). Nitekim fakihlerin birçoğu ve âlimlerin birçoğu bununla amel etmişler ve üç talak ile üç talakın vukuu bulacağını kabul etmişlerdir.

el-Buhârî, Sahîh’inde [Allahu Te’alâ’nın [ ] “Talak iki defadır” Kavlinden Dolayı Üç Talakın Cevâzı Bâbı] demiş ve Lian (lânetleşme) hadisini zikretmiştir: “Sehl ibn-u Sa’îd es-Sâ’idî’den... Sehl şöyle dedi: “*Sonra lânetleştik... Ardından Rasulullah [SallAllahu Aleyhi ve Sellem] emretmeden önce onu üçüncü defa boşadı.*” İbn-u Şihâb, “*Bu öncekilerin sünnetidir*” dedi.” [el-Buhârî, Dördüncü Bâb: Talak, 5259] Muslim’in tahrir ettiği ama el-Buhârî’nin tahrir etmediği, Tâvûs’un İbn-u Abbâs’tan rivâyet ettiği hadise yorum olarak el-Beyhakî şöyle dedi: “*Sanırım el-Buhârî, İbn-u Abbâs’tan sâir rivâyetlere muhâlefeti nedeniyle onu terk etti.*” Bu rivâyetleri az önce beyân etmiştik.

Hulâsaten; ister tek cümlede isterse ayrı ayrı olsun, üç talak ile üç talak vukuu bulur ve üzerine Beynûnet-il Kubrâ terettüp eder. Ancak burada toplu halde üç talak ile ayrı ayrı üç talak arasında bir fark vardır. Bu da aynı mecliste tek bir lafız ile yapılan üç talakın, kesin bir nehy ile nehyedilmiş, yani haram kılınmış olmasıdır. Ayrıca beyân ettiğimiz gibi böylece üçüncü talak vukuu bulunduğu halde, bu şekilde talak yapmak günahtır. Bu, Rasulullah [SallAllahu Aleyhi ve Sellem]’in, Mahmud ibn-u Lebid’in rivâyet ettiği hadisi ile istidlâlidir: “Rasulullah [SallAllahu Aleyhi ve Sellem]’e bir adamın, hanımını topluca üç talak ile boşadığı haber verildi. Öfkelenmiş bir halde kalktı ve şöyle dedi: [!] “*Ben aranızda olduğum halde, Allah’ın Kitâbı ile mi oynuyorsunuz?!*” Öyle ki bir adam kalktı ve şöyle dedi: [!] “*Yâ Rasul Allah! Onu öldüreyim mi?*” [el-Beyhakî 7/336]

Bu mesele hakkında benim nezdimde râcih olan işte budur. Allahu A’lem ve Ahkem. [Allah, en iyi bilen ve en iyi hükmedendir.]

H. 30 Rabi’-us Sâni 1425

M. 18 Haziran 2004

Binaen aleyh, hizbin talak hükümleriyle ilgili benimsemesi sadece İctimai Nizam'da geçenlerdir. Fakat talak meselesinin tafsilatı, aynı anda verilen üç talak gibi, benimseme değildir ve her hangi muteber bir müctehitten alınabilir.

Buna göre aynı anda üç talak veren şab, bu meselede muteber müctehitlerden birini taklit edebilir. Yani aynı anda üç talakın bir talak kabul edildiği (rec'i talak) görüşünü de taklit edebilir yahut da üç talak kabul edildiği (beynuneti kübra talakı) görüşünü de taklit edebilir.

Ancak aynı anda üç talak verdiğiinden, zikrettiğim cevabımda belirtilen Rasulallah (sav)'in hadisine göre haram işlemiştir.

H. 17 Sefer 1428

M. 07 Mart 2007